

52 545

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus XLII.
Fasciculus 3.

HORVÁTH RÓBERT

Laky Dezső – az egyetemi tanár

1993 JUN 30

Szeged, 1992

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus XLII.
Fasciculus 3.

HORVÁTH RÓBERT

Laky Dezső – az egyetemi tanár

Szeged, 1992

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum
Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae

JÓZSEF BALÁZS, ELEMÉR BALOGH, LAJOS BESENYEI, EMESE ÉGETŐ, IMRE
MOLNÁR, FERENC NAGY, KÁROLY NAGY, PÉTER PACZOLAY, BÉLA POKOL,
JÓZSEF RUSZOLY, ISTVÁN SZENTPÉTERI, ANDRÁS TAMÁS, JÓZSEF VERES

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BALÁZS JÓZSEF, BALOGH ELEMÉR, BESENYEI LAJOS, ÉGETŐ EMESE,
MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, NAGY KÁROLY, PACZOLAY PÉTER, POKOL
BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZENTPÉTERI ISTVÁN, TAMÁS ANDRÁS, VERES
JÓZSEF

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324—6523

I.

*Laky Dezső élete és munkássága*¹ egy hatalmas életmű, mely rendkívüli egyéniségéhez kapcsolódik: nemcsak nagy koncepciójú hivatalos statisztikusnak, nagy szervezőnek és megvalósítónak bizonyult e téren, de ugyanakkor egyik legnagyobb elemzőnek is a magyar statisztikai tudományban.²

Szinte szükségszerűnek is tekinthető tehát, hogy az I. világháború utáni trianoni, a volt német császárságnál is jobban megnyomorított Magyarországon Laky Dezsőnek egyetemi tanárrá is kellett lennie, hogy ezen a téren is hézagpótló módon szolgálhassa hazáját, — az általa hangsúlyozott — igaz "magyar hűséggel".³

Ez az egyetemi pálya nemcsak hihetetlenül hosszúnak, de hallatlanul termékenynek is tekinthető — ha mindjárt rendhagyó értelemben is. Ez alatt nemcsak azt értem, hogy Laky Dezső pályája az 1918-as pozsonyi magántanárságtól kezdve, illetve az 1919-es budai Jurányi utcába menekült Kolozsvári Tudományegyetemen megkezdett, majd Szegeden e keretben folytatott működésétől kezdve a budapesti Műegyetem Statisztikai Tanszékén töltött több mint 20 év után még a Pázmány Péter Tudományegyetemen is folytatódott és a kommunista kulturális "fordulat" első hulláma törte csak meg 1948-ban ezt a 30 éves egyetemi tanári karriert. E törés nélkül különben az a 41 éves teljes nyugdíjkorhatárig, sőt azon túl is folytatódhatott volna.

Laky Dezső egyetemi tanári profiljával kapcsolatban azonban azt is szükséges hangsúlyozni, hogy közéleti tevékenysége, s legmagasabb szintű és sokoldalú politikai szerepvállalása óhatatlanul az oktatói és a szorosabb értelemben vett elméleti tudományos produkció gátjaként kellett hogy kihasson — még egy olyan fantasztikus munkabírású férfúnál is, mint amilyen ő volt. Legfőként mégis azt szeretném ebben az összefüggésben kiemelni, hogy Laky Dezső mint egyetemi tanár is a "statisztikus" *quetelet*-i ideáltípusának volt a valódi értelemben vett inkarnációja a tudományos és *hivatalos statisztika szintézisével*.⁴

¹ Ez a méltatás a Magyar Statisztikai Társaság 1992. október 28-án tartott Laky Dezső emlékülésen hangzott el ugyanezzel a címmel.

² Életművét e téren az (1) alatt jelzett alkalommal Balás Judit: *Laky Dezső élete és munkássága – 1887–1962 c. előadása* taglalta.

³ *Laky Dezső: Illyefalvy I. Lajos működésének méltatása*, Magyar Statisztikai Szemle, 1944. 9–12. sz., 468. és k. p.

⁴ *Horváth Robert A.: Quetelet et la Statistique de son Epoque, Chapitre VIII: Quetelet et la Statistique Internationale, Acta Universitatis Szegediensis, Juridica et Politica, Tomus XXIII. Fasciculus 3., Szeged, 1976., 67. és k. p. és külön 76. p.*

II.

A modern értelemben vett statisztikusi pálya — mint ismeretes — alig 150 éves múltra tekinthet csak vissza. Igaz ugyan, hogy a Nagy Francia Forradalom kísérletet tett már a modern polgári állam és társadalom hivatalos statisztikai szolgálatának a megszervezésére, — azaz az állami és társadalmi élet objektív és tényszerű alapokra való helyezésére,⁵ — de ezt a programot csak a *Quetelet* által elindított "statisztikai forradalom" a *Kubn* általi értelemben⁶ váltotta csak valóra, elsősorban a nagy számok törvényére alapozott teljeskörű és megbízható statisztikai felvételeken keresztül és az államilag szervezett hivatalos statisztikai szolgálat segítségével. Ez utóbbi tevékenysége válhatott csak minden modern statisztikai elemzés és tudományos következtetés alapjává.

A tudományos forradalom által felvetett új követelményeket azonban már magában az adatbázis megteremtésében — és mintegy "ex ante" — már annak megtervezésében is érvényesíteni kellett, — még akkor is, ha az új statisztikai tudomány kialakulása e fejlődés mögött elmaradt és nem állott párhuzamosan rendelkezésre —, ahogy ezt egyébként magának *Queteletnek* életműve is példázza.⁷

Laky Dezső meglátása szerint tipikusan ez volt a helyzet a magyar statisztika kialakulása terén, akár a *Keleti* Károly által fémjelzett első nagy korszakot, akár az I. világháború előtti második nagy statisztikus generációt tekintjük,⁸ — de tulajdonképpen ez volt a helyzet nagyban-egészben még a két világháború között is, — nyugodtan hozzá merem tenni. Ezért munkálkodott szinte kivétel nélkül valamennyi nagy statisztikusunk a hivatalos statisztikai szolgálat keretei között a modern adatbázis kiteljesítésén, annak elsősorban társadalompolitikai és csak végső kicsengésben tudományos felhasználásán és kiértékelésén.

Ez volt az oka — meglátásom szerint — annak is, hogy csekély kivétellel soraikból kerültek ki a magyar egyetemi statisztikai oktatás nagy képviselői is. E kettős, — sőt ha e tevékenység politikai hatékonyságának követelményét is ide soroljuk —, tulajdonképpen hármass szerep a *Quetelet* szerinti értelemben vett kivételes egyéniségeket kívánt meg, a szóhasználata szerinti "homme supérieur"-öket, akik sokszor a szorosabb értelemben vett tudományos tevékenységet, —

⁵ *Horváth* Róbert: A statisztika fejlődése Franciaországban és annak magyar tanulságai, II. rész: A francia hivatalos statisztika kifejlődése és mai szervezete, uo., T. XIV. F. 3., Szeged, 1967., 41. és k. p. és külön 46. és k. p.

⁶ *Kubn*, *Thomas S.*: A tudományos forradalmak szerkezete, Budapest, 1984., — az eredeti amerikai kiad., 1970.

⁷ *Horváth*, *Robert A.*: De Christophe Bernoulli à Achille Guillard: Les Tentatives de Création d'une Discipline Démographique Autonome au milieu du XIXe Siècle, *Population*, 1980. 4–5. sz., 893. és k. p. és külön 900. és k. p.

⁸ *Laky* Dezső: A magyar statisztika nagy korszakának akadémikus képviselői — Megemlékezés *Kőrösy Józsefről*, *Vizaknai Antalról*, *báró Láng Lajosról* és *Vargha Gyuláról*, Magyar Tudományos Akadémia kiad., Budapest, 1938., — elhangzott az 1936. novemberi felolvasóülésen.

akárcsak a nagy belga előd —, végeredményben kényszerűségből későbbre, vagy egyenesen az utódokra voltak kénytelenek hagyni.⁹

III.

Ilyen "homme supérieur" volt — nézetem szerint Laky Dezső is — egyike a legnagyobbaknak a magyar statisztikai égbolton, — aki eszményképe, "az üstökösként feltűnt" *Buday* László által fémjelzett adatbázis szélesítését¹⁰ pályamódosítás nélkül, egyetemi tanárként is nála jóval hosszabb időn át, de ugyanakkor szélesebb területekre is kiterjesztve és egyre mélyebbre hatolva folytatta, — nem feledkezve meg azonban az elméleti megalapozás és megújítás igényéről sem.

Nagy jelentőséget kell tulajdonítani ebből a szempontból annak, hogy már 1925-ben rámutatott arra a tényre, hogy *Buday* csak élete végén jutott el a közgazdaságtudomány korszakos jelentőségének felismeréséhez a statisztikai tudományban.¹¹

Így ennek az I. világháborúból leszűrhető legnagyobb elméleti tudományos tanulságnak a mindennapos gyakorlatba való átültetése Laky Dezső vállaira kellett hogy háruljon. Ennek átértéséből fakadt állandó kapcsolatkeresése a közgazdaságtudománnyal, valamint az elméleti és a gyakorlati közgazdaságtan képviselőivel, — sőt tulajdonképpen ennek a követelménynek az érvényesítése tükröződik az 1940-es években papírra vetett egyetemi tananyagaiban is, saját statisztikusi munkásságából fakadó tapasztalataival szoros ötvözetben.¹²

Ennek tulajdonítható, hogy egy hatalmas és étellel teljes oktatási anyagot hozott létre, melyet azonban *Laky* politikai zsenije lényegében hármas szintézissé tágított a statisztika és a közgazdaságtan bifurkációján túlmenően. Nevezetesen, — ahogy a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal rokonlélek igazgatójának, *Illefalvi* I. Lajosnak nekrológiájában megfogalmazta —, a modern statisztika és közgazdaságtan eredményeinek megvalósításához végeredményben a modern közigazgatás a harmadik és nélkülözhetetlen tényező.¹³ Ez az a kritikus faktor, mely hatékonyságukat egyedül képes biztosítani.

⁹ *Quetelet*, Adolphe *Lambert*: Du Système Social et les Lois qui le régissent, Bruxelles, 1848., 279. és k. p.

¹⁰ *Laky* Dezső: Emlékbeszéd *Buday* Lászlóról, Magyar Statisztikai Szemle, 1928. 5. sz., 551. és k. p.

¹¹ Ua.: *Buday* László élete és munkássága, Magyar Statisztikai Társaság Kiadványai, I. sz., Budapest, 1923., 62. és k. p.

¹² Ua.: Statisztika, Közgazdaságtudományi Jegyzetek, Budapest, 1941., Kézirat gyanánt. — Megjegyzendő, hogy ez a 439 oldalas jegyzet csak addigi előadásainak felét tartalmazza. — a többi a háború miatt már nem jelent meg. Ugyancsak torzó maradt a folytatás: Ua.: Statisztikai előadások — 1946/47. I. kötet, — miután a II. kötet kényszernyugdíjazása miatt már ugyancsak nem jelent meg.

¹³ Ua., (3) alatt id. m.

Ez az egyetemi tananyag, melyet Laky Dezső évről-évre csiszolatott és tökéletesíteni igyekezett, megfelelt ugyanakkor a legkényesebb francia egyetemi tanári stíluskövetelményeknek is stílusa világosságával és racionalitásával, de ugyanakkor – és ezt a közelmúltban letűnt korszak után szükségesnek látszik kiemelni – mélységesen magyar "nemzeti" szellemével és öntudatával. Ősi magyar nemességét tehát Laky Dezső is úgy értelmezte mint *Berzeviczy* Gergely, vagy gróf *Széchenyi* István, azaz a szív és a lélek nemességeként, a haza javára való munkálkodás privilégiumaként, – így hát joggal lehetett arra büszke!¹⁴

IV.

A szorosabb értelemben vett elmélet szerepének viszonylagos háttérbe szorulását már körvonalaztam *Laky* Dezső egyetemi tanári pályája során, de ugyanakkor hangsúlyoznom kell azt is, hogy e profil nagyban-egészen megfelelt a közép-európai – közelebbről német, kisebb mértékben az osztrák és cári orosz egyetemi tradícióknak is.

Ez a koncepció volt az urlakodó ezekben az országokban a német *Von Mayr* professzor nyomán, – az angolszász, vagy akár a német *Lexis* professzor által szorgalmazott matematikai-statisztikai módszertani felfogással szemben, – a statisztikát kifejezetten társadalomtudományként, helyenként egyenesen alkalmazott társadalomtudományi módszerként fogva fel.

Tévednénk azonban természetesen, ha ebből arra következtetnénk, hogy *Laky* Dezső nem volt fogékony a matematikai statisztika társadalomtudományi felhasználásának lehetőségei iránt, de ezeket is inkább a közép-európai tudományból, főleg *Al Kaufmann* és *Wilhelm Winkler* szentpétervári, illetve bécsi professzorok munkásságából és az általuk kidolgozott statisztikai rendszerből merítette. Ugyanakkor törekedett a tudományos utánpótlás vonalán, elsősorban magántanárai között ennek az iránynak fokozottabb képviselőire *Jordán* Károly és *Anreich* Jenő személyén keresztül, – akik közül ugyan az előbbi a tisztán matematikai, de utóbbi már az alkalmazott, konjunktúrakutatási vonalat művelte.¹⁵

Laky éles szeme azonban világosan érzékelt a túlzott matematizálás veszélyeit a statisztikában, mert az könnyen alkalmazás nélküli, elvont matematikai módszerré változtathatja ezt a tudományt. Talán *Tschuprow* orosz statisztikus híres jelszava lebegett szemei előtt, aki szerint "a statisztikust játszó matematikusokat csak a matematikában alaposan jártas statisztikusok szoríthatják háttérbe ebben a tudományban."

Tegyük hozzá, mai tanulságként is, hogy ez a józanabb felfogás a II. világháború utáni korszakban is érvényesülve, megelőzhette volna az eddig első

¹⁴ *Horváth* Róbert: A statisztikai elmélet és módszer kérdései *Berzeviczy* Gergely műveiben, Budapest, 1972., és k., – valamint Ua.: A "Hitel" másfél évszázados jubileuma, *Statisztikai Szemle*, 1980. 8–9. sz., 886. és k. p.

¹⁵ Az egyetemek és jogakadémiák statisztikai tanárai Magyarországon – 1777–1945., *Történeti Statisztikai Füzetek*, 3. sz., Összeállította *Keckés Anna*, Budapest, 1980., 10. p.

és egyetlen Nemzetközi Statisztikai Intézeti magyar elnökjelölt, *Rényi Alfréd* professzor kudarcát is, aki a matematikai statisztika kizárólagosságának merev érvényesítése miatt esett el ettől a világelismeréstől, — noha egyben megnyitotta az alelnöki utat két magyar ISI-tag számára, akik közül azonban egyik sem tartozott a matematikai statisztika képviselői közé.

A II. világháború végének viharai után az un. "szocialista rendszerváltás" felsőoktatási politikája a kötelező oktatási programokon keresztül kényszerzubbonyba szorította és mélyen a kor színvonala alá silányította a magyar egyetemi statisztikai oktatást is. Az 1956-os nemzeti forradalom tisztító légkörének hatására azonban *Laky Dezső* volt az a legelső között, aki sérelmeit félretelve kísérletet tett a magyar statisztikai módszertan megújítására.

Kétségtelen, hogy 1959-ben napvilágot látott művének az "...legfőbb érdeme, hogy gazdag — habár a mű keletkezésének körülményei folytán nem mindig a legújabb — statisztikai anyagra támaszkodva, mintegy végigvezeti az olvasót a statisztikai adatok megszólaltatásának, kifejezésének majdnem minden fontos területén."¹⁶

A nagy tudós kitelepítésének, majd annak feloldása után Budapestről való kitiltásának és megéheztetése érdekében a létminimum körüli tengődésének ez az eufémisztikus körülírása a névtelen előszó szerzője részéről azonban csak még erősebben domborítja ki *Laky* azon érdemét, hogy ilyen körülmények között is — mind a személyes, mind az országos nehézségek mellett — hézagot tudott pótolni.

Hogy a tudományos színvonalbeli nemzetközi lemaradást a korabeli statisztikai felsőoktatás képviselői ebben a szakaszban még nem voltak képesek a nála megnyilvánult gyorsasággal és felkészültséggel behozni, az egyben az "ancien régime" statisztikai oktatása első évtizedének a legélesebb kritikájaként is felfogható.

V.

Kimeríthetetlen forrásként élnek tovább viszont ma is a magyar statisztika nagy alakjairól és kortárs képviselőiről írott remek esszéi és akadémiai megemlékezései, melyekből nemcsak tudományunk fejlődésének szinte minden mozzanatát nyomon lehet követni, de ugyanakkor az elemzett korszak jellegét és az ábrázolt tudósok tudományos karakterét is szinte *Tukydides*-i nagyszerűséggel és párhuzamokban festette meg.¹⁷

Személyével egyben a magyar statisztikai tudomány történetének legavatottabb tollú mesterét vesztette el, ahogy erre már a *Buday* munkásságát elemző 1923-as művében adott tudománytörténeti program is utal. Jól mutatja ezt *Schwartner Márton* korszakos jelentőségének elemzése és felismerése

¹⁶ *Laky Dezső*: Statisztikai módszerek. Előszó, Budapest, 1959., 3. p.

¹⁷ *Laky Dezső* válogatott bibliográfiája. Összeállította *Körmendi Gábor*, Statisztikai Szemle, 1992. 10. sz., 881 és k. p.

részéről, mellyel messze túlment korábbi méltatónak értékelésén, akár *Gabaglio*, akár *Márky* Hugó munkáit tartjuk szem előtt.¹⁸

S bár ritkán nyúlt e területen nemzetközi témákhoz, a neomelthusianizmus legjobb szakirodalmi összefoglalása még mindig az ő munkája egy fél évszázad után is a hazai demográfiai irodalomban.¹⁹

Meg kell azonban állapítanom, hogy ide vágó kezdeményezései sem veszték el teljes mértékben, mert tovább éltek e nagy tudományszervező és – nyugodtan mondható – iskolaalapító professzori munkásságában.

Műegyetemi tanszéke nemcsak a hazai üzemgazdaságtani és mikroökonómiai statisztika fellegrárává nőtte ki magát magántanárai, illetve intézeti tanárai munkásságán keresztül, elsősorban *Hamar* József és *Schweng* Lorand tevékenységei folytán, de a makroökonómiai statisztikai kutatásokra is kisugárzott a tőle kirajzott tanítványokon és az általa fenntartott, más tanszékekkel szorgalmazott kapcsolatok segítségével. Ezek intenzitása folytán elmondható, hogy fő befolyása inkább ezen a területen és nem annyira a tudománytörténet és a tudományelmélet terén nyilvánult meg tanári működése folyamán.

Ebből a szempontból csak sajnálni lehet, hogy utolsó szakaszában professzori működésének, az 1947–48-as években, a Pázmány Péter Tudományegyetemen már nem tudta megvalósítani azt a statisztikai postgraduális képzésre vonatkozó tervzetét, mely a Jog- és Államtudományi Kari képzésben a már az I világháború óta kívánatos közgazdasági és közigazgatási tudományos követelményeket kívánta érvényesíteni.²⁰

Ha ez akkor megvalósulhatott volna, nem küzdenénk még ma is ezzel a problémával.

Mindezek a törekvései is rávilágítanak jellemének eddig nem említett, igen pozitív vonására, – nevezetesen arra –, hogy távol állott tőle minden monopolisztikus törekvés a tudományban. Ellenkezőleg, – mint minden nagy oktató – arra törekedett, hogy szellemi kincseit minden szakmabelivel megossza és a szélesebb, országos fórum felé is közvetítse. Ezért beszélt "statisztikus rend"-ről, nem a szó feudális rendiségi, de annak spirituális, elhivatottsági értelmében, a szakmai tisztesség, szolidaritás és kooperáció szellemében.²¹

VI.

Külön is megemlítem ennek a rövid megemlékezésnek a keretében, hogy a szegedi Ferenc József Tudományegyetem Statisztikai Tanszékének első

¹⁸ *Gabaglio* A.: *La Storia della Statistica*, Milano, 1888., – és *Márky* Hugó: *Schwartner Márton és a statisztika állása Magyarországon a XVIII. és XIX. század fordulóján*, Budapest, 1905.

¹⁹ *Laky* Dezső: *Népesedéspolitika*, Magyar Szemle Társaság kiad., Budapest, 1933.

²⁰ Ua.: *A Pázmány Péter Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán felállított Statisztikai Intézet szervezeti szabályzata*, é.n., Kézirat, Balás Judit gyűjtése.

²¹ Ua.: *Megemlékezés Földes Béláról, Fellner Frigyesről és Kenéz Béláról*, Magyar Statisztikai Szemle, 1947. 7–8. sz., 272. és k. p.

professzoraként – s így egyben első tanszéki elődömként – ezzel a tanszékkal megválása, azaz 1926 után is fenntartotta intenzív kapcsolatát.

Ezt nagyban elősegítette az 1920-as és 1930-as években e tanszéken működő *Surányi-Unger* Tivadar professzorral, az ország akkori egyik legfiatalabb, de legdinamikusabb közgazdász professzorával kialakult szoros baráti kapcsolata.²²

Részben ezen keresztül vált az utóbbi nemcsak a "jóléti-gazdaságtani", de az un. "statisztikai közgazdaságtani" iránynak is egyik hazai képviselőjévé.

Az ő adjunktusaként – és nemcsak Laky Dezső legidősebb fiával fennállott szoros barátságomon keresztül – alkalmam volt mind Laky tudósi, mind emberi példájából és helytállásából meríteni, sőt bizalmából a II. világháború 1943–44-es "kiugrási kísérletében" is aktív szerepet vállalni és a kudarc keserű következményeiben is osztozni.²³

Midőn az 1960-as évek elején a szegedi egyetemi Statisztikai Tanszék történetének megírása felmerült, számomra magától értetődőnek látszott, hogy az első, 1919–26-os szakasz kidolgozására Laky Dezsőt kérjem fel. Nagy örömmel vállalta el ezt a feladatot, de kéziratából – sajnálatos és pótolhatatlan veszteségként – már csak a bevezetés készülhetett el.²⁴

Nem halványodott el azonban és ma is tovább él tanítása, hogy a feladat "fényt deríteni a tényekre, az eseményekre melyek megállapítása a modern statisztikának immár egyszer s mindenkorra kötelessége lesz, – a Földes Bélák, Fellner Frigyesek és Kenéz Bélák helyébe lépő új nemzedéknek pedig az elődök tudományos örökségének megőrzése és továbbfejlesztése."²⁵

Mint a Magyar Statisztikai Társaságnak a II. világháború után utolsónak megválasztott tagja és e megújult társaság jelen örökös tagja csak azzal zárhatom Laky Dezső egyetemi tanári pályájáról és működéséről szóló megemlékezésemet, hogy tudományos elkötelezettségünk kell hogy legyen e testamentumának végrehajtásán munkálkodni és azon belül dicső emlékét megőrizni, tradícióit folytatni.

Ragyogjon hát neve nemes fénnel a magyar statisztika egén – "ad multos annos"!

²² Személyes viszonyuk csak hazánk II. világháborúba történt belépésével hidegült el, e lépés ellentétes értékelésének folyományaként.

²³ *Horváth* Róbert: A magyar hivatalos statisztika szerepe az 1943–44-es Kállay-féle háborús kiugrási kísérletben, kézirat.

²⁴ E tényre utaltam már a Statisztikatörténeti Szekció 1966-os Szegedi Vándorülésén elhangzott előadásomban, – vö. *Horváth* Róbert: A Szegedi Tudományegyetem Statisztikai Tanszékének történetéről, Emlékkönyv Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára, Acta Universitatis Szegedien., Jur. et Pol., T.XLI.F. 1–40., Szeged, 1992., 219 és k. p.

²⁵ *Laky* (21) alatt id. m., 283. p.

RÓBERT HORVÁTH
DÉSIRÈ LAKY — LE PROFESSEUR

(Résumé)

L'auteur analyse l'activité de professeur de Désiré Laky (1887—1962) à l'occasion de la trentième anniversaire de sa mort, — le premier dirigeant et son prédécesseur à la Chaire de Statistique de l'Université de Szeged entre les années de 1921—1926.

Laky, élevé dans le service officiel hongrois de statistique, est resté un des meilleurs et plus féconds représentants scientifiques de ce service aussi comme professeur après avoir quitté Szeged pour la Chaire de l'Université Technique et puis pour l'Université des Sciences de Budapest.

Malgré sa persécution politique à la fin de sa vie comme ancien ministre par les régimes pro-nazi et pro-communiste il a eu une influence profonde sur les générations successives des statisticiens hongrois comme il a développé un enseignement de statistique sociale très efficace, dans lequel les exigences économiques et administratives ainsi que ceux de la transformation sociale démocratique de la société hongroise ont été prédominantes.

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30–34.

A SZEGEDI JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK E
SOROZATBAN ÚJABBAN MEGJELENT KIADVÁNYAI

Tomus XLJ.

Emlékkönyv dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára (Szeged, 1992.)

Nagy Ferenc: Előszó 5–8. p.

Fasc. 1. *Antal* Péter: Végrendelkezés Debrecenben az 1820-as években (Szeged, 1992.)
9–30. p.

Fasc. 2. *Balázs* József: A rablások alakulása és főbb jellemzői az 1967–1989. években
(Szeged, 1992.) 31–52. p.

Fasc. 3. *Blazovitch* László: Ludovik Crijević Tubero képe Magyarországról és lakóiról
(Szeged, 1992.) 53–68. p.

Fasc. 4. *Blutman* László: Peoples' Rights as Human Rights: Problematic Aspects (Szeged,
1992.) 69–82. p.

Fasc. 5. *Bócz* Endre: "Megismerés" és "bizonyítás" a büntető eljárásban (Szeged, 1992.)
83–96. p.

Fasc. 6. *Cserbáti* Ágota: Elhatárolási problémák a bírósági gyakorlatban (Szeged, 1992.)
97–114. p.

Fasc. 7. *Csiszár* Tibor: Az illegális kábítószer-kereskedelemből származó jövedelmek
befektetési (tisztára mosási) és egyéb felhasználási módzatai (Szeged, 1992.) 115–122. p.

Fasc. 8. *Faragó* Mészáros Judit: A kifosztásról (Egy új törvényi tényállás ürügyén)
(Szeged, 1992.) 123–134. p.

Fasc. 9. *Földvári* József: A magyar büntetőjog szankciórendszere (Szeged, 1992.)
135–144. p.

Fasc. 10. *Gombos* Katalin: A szabadsági jogok fogalmáról (Szeged, 1992.) 145–154. p.

Fasc. 11. *Gönczöl* Katalin: A bűnös szegények helyzete a századfordulós Magyarországon
(Szeged, 1992.) 155–174. p.

Fasc. 11. *Grubač*, Momčilo: A büntetőeljárás ésszerűsítése az eljárási formák
egyszerűsítése útján (Szeged, 1992.) 175–186. p.

Fasc. 12. *Heinerné* Kecskés Aranka: ILO Legislation Concerning Occupational Safety and
Health (Szeged, 1992.) 187–200. p.

Fasc. 13. *Holzbauer*, Heinz: Der gerichtliche Zweikampf (Szeged, 1992.) 201–218. p.

Fasc. 14. *Horváth* Róbert: A Szegedi Tudományegyetem Statisztikai Tanszékének
történetéről (Szeged, 1992.) 219–230. p.

Fasc. 15. *Horváth* Tibor: A halálbüntetés abolíciója (Szeged, 1992.) 231–246. p.

Fasc. 16. *Jakab* Éva: Rabszolgapételek Rómában (Szeged, 1992.) 247–260. p.

Fasc. 17. *Kamplér* Béla: Hogyan döntsön az egyéni vállalkozó – avagy választási
szempontok a személyi jövedelemadó, vagy vállalkozási nyereségadó szerinti adózás szabályai
között (Szeged, 1992.) 261–276. p.

Fasc. 18. *Katona* Géza: A nyomozás szabályozása, visszatekintés és perspektíva (Szeged,
1992.) 277–292. p.

Fasc. 19. *Kemenes* Béla: Die neue Wege in der Zivilrechtlichen Haftung (Szeged, 1992.)
293–300. p.

- Fasc. 20. *Kereszty* Béla: A vádelv története és szabályozása az első magyar Bp-ben (Szeged, 1992.) 301–314. p.
- Fasc. 21. *Kertész* Imre: Kép- és hangtechnikai eszközök a büntető eljárásban (Szeged, 1992.) 315–324. p.
- Fasc. 22. *Merényi* Kálmán: A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon (Szeged, 1992.) 325–340. p.
- Fasc. 23. *Molnár* Imre: A culpa kérdése a bonae fidei szerződéseknél a klasszikus római jogban (Szeged, 1992.) 341–354. p.
- Fasc. 24. *Molnár* József: A bűnöző életmód feladása (Szeged, 1992.) 355–376. p.
- Fasc. 25. *Nagy* Ferenc: Az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéséről (Európai áttekintés alapján) (Szeged, 1992.) 377–400. p.
- Fasc. 26. *Nagy* Károly: Az erőhatalom (vis major) néhány kérdése a nemzetközi jogi felelősségben (Szeged, 1992.) 401–434. p.
- Fasc. 27. *Nagy* Katalin: A német szövetségi választási rendszer főbb sajátosságai (Szeged, 1992.) 435–446. p.
- Fasc. 28. *Pusztai* László: A büntető eljárási jog önállósodása (Szeged, 1992.) 447–455. p.
- Fasc. 29. *Ruszoly* József: Képviselő és folytonosság. (Bevezetés egy összehasonlító választójogtörténeti munkálathoz) (Szeged, 1992.) 456–468. p.
- Fasc. 30. *Schneider*, Hans Joachim: Crime, Criminological Research and Criminal Policy in West and East Germany before and after their Unification (Szeged, 1992.) 469–480. p.
- Fasc. 31. *Stipta* István: Intézménytörténeti adalékok az 1870:XLII. tc. végrehajtásához (Szeged, 1992.) 481–494. p.
- Fasc. 32. *Szondi* Ildikó – *Papdi* Andrea – *Soós* Attila: Empirikus vizsgálat a szegedi joghallgatók életmódjáról (Szeged, 1992.) 495–520. p.
- Fasc. 33. *Thür*, Gerhard: Performulák a görög jogban? (Szeged, 1992.) 521–532. p.
- Fasc. 34. *Tremmel* Flórián: Adalékok a közvádmonopólium kérdéséhez (Szeged, 1992.) 533–552. p.
- Fasc. 35. *Trócsányi* László ifj.: A közigazgatási bíráskodás és az alapjogok védelmének egyes aspektusai (Szeged, 1992.) 553–564. p.
- Fasc. 36. *Vargha* László: A kézeredetre vonatkozó szakvélemény megalapozatlansága (Szeged, 1992.) 565–582. p.
- Fasc. 37. *Vauró* István: A közvadás eljárásban jogerősen elítéltek főbb demográfiai jellemzői 1980-89 között (Szeged, 1992.) 583–602. p.
- Fasc. 38. *Víg* József: A kriminológiai nézetek változása (Szeged, 1992.) 603–614. p.
- Fasc. 39. *Wiener* A. Imre: Kerettényállások és büntetőjogi garanciák (Szeged, 1992.) 615–630. p.
- Fasc. 40. *Cséka* Ervin munkáinak jegyzéke (Szeged, 1992.) 631–639. p.

Tomus XLII.

- Fasc. 1. *Czagány* László: Adalékok a gazdasági fejlődés demográfiai feltételeinek vizsgálatához (Szeged, 1992.)
- Fasc. 2. *Holzbauer*, Heinz: Geburt der Strafe (Szeged, 1992.)
- Fasc. 3. *Horváth* Róbert: Laky Dezső – az egyetemi tanár (Szeged, 1992.)
- Fasc. 4. *Nagy* Károly: Le problème de la légitime défense en droit international (Szeged, 1992.)
- Fasc. 5. *Stipta* István: Az első polgári kori vármegyetörvény (1848:XVI.tc.) (Szeged, 1992.)